

Сурженко О. А., доцент кафедри цивільного права №1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

МАЙНОВІ ПРАВА УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА ТА ЇХ ЗАХИСТ

Учасники господарських товариств мають комплекс прав, що надаються їм їхніми частками у статутному капіталі. Зазвичай ці права називають корпоративними. Однак до їх складу входять як майнові, так і немайнові права. Майнове право учасника господарського товариства – право на частку в статутному капіталі – є правом, яке учасник може реалізувати на свій розсуд, однак дотримуючись вимог закону та установчих документів господарського товариства, з яким він перебуває в корпоративних правовідносинах. Це такі можливості учасника, як продаж майнового права, його дарування або інший спосіб відчуження, а також його застава або передання у спадщину.

Інші майнові права, що належать учаснику господарського товариства, він реалізувати сам не зможе, оскільки вони щільно пов'язані з комплексом прав, які належать як йому, так і іншим учасникам. Так, право на дивіденди учасник господарського товариства може реалізувати лише тоді, коли буде прийнято рішення загальними зборами учасників про їх нарахування, в тому числі про їх розмір та про строки виплати.

Право учасника вимагати проведення з ним розрахунків у зв'язку з виходом із господарського товариства, навпаки, не пов'язано з рішенням загальних зборів. Адже учасник товариства сам вирішує те, чи припинити йому свої відносини з товариством, тобто його вихід являє собою односторонній правочин, по суті – відмову від корпоративного права. В свою чергу, цій дії має відповідати обов'язок господарського товариства здійснити розрахунки з особою, яка вийшла із складу його учасників.

Якщо ж учасника виключають з товариства, то з ним мають бути проведені розрахунки. В цьому разі наявне припинення корпоративних прав, але з виникненням в особи одночасно майнового права вимоги від господарського товариства на виплату вартості частки майна товариства, пропорційно його частці в статутному капіталі. Отже, майнові права

в складі корпоративних прав заміняються майновими правами зобов'язальної природи.

Відповідно, в учасника, що має те чи інше з названих майнових прав, виникає право на його захист у разі порушення цього права. Слід при цьому обирати адекватний спосіб захисту відповідного майнового права. Так, якщо учасник продає свою частку, а особу, яка її купила, господарське товариство не визнає учасником, ця особа може в судовому порядку вимагати визнання її такою. В цьому разі виходить, що її майнове право (право на частку) немовби не оспорується, але фактично не породжує в особи корпоративних прав, бо вона не може їх реалізувати. Цю особу не тільки не запрошують на загальні збори, а й їй не виплачують дивіденди. Така особа у разі виходу з господарського товариства не отримає й коштів у відповідній сумі. Відтак, невизнання за особою корпоративних прав є нічим іншим, як невизнання за нею й майнового права на частку в статутному капіталі. Адже саме це майнове право тягне за собою й корпоративні права. Саме тому особа, яка придбала право на частку, може вимагати в судовому порядку визнання за нею майнових прав і, як наслідок, прав корпоративних.

Якщо особу виключають з господарського товариства, з чим вона не згодна, то цим порушуються не лише її корпоративні права, а й майнове право на частку в статутному капіталі, якого вона позбавляється. Адже замість цього права в неї поза її волею виникає інше право – на ті кошти, які їй виплачуються товариством. В цьому разі особа може не тільки оспорювати сам факт виключення її з господарського товариства, а й відновлення положення, що існувало до порушення її права – як корпоративного (права на участь в товаристві з всіма його складовими), так і майнового – права на частку в статутному капіталі.

Ще одним способом захисту майнового права учасника господарського товариства є вимога присікти дії, що порушують це право або реально загрожують йому. Останнім часом активно дискутується питання про те, чи може у такий спосіб захищати своє право учасник, який оскаржує дії керівника господарського товариства по вчиненню правочинів, що негативно відбиваються на майновому становищі цього товариства. Наслідком цих правочинів може стати зменшення обсягу майна товариства або зменшення його вартості, що істотно відіб'ється на майновому праві учасника товариства. Адже останній при проведенні з ним розрахунків вже отримає значно менше коштів, аніж якщо він би

вимагав проведення виплат до вчинення такого правочину. В подібних випадках слід, по – перше, враховувати нормальну підприємницьку діяльність господарського товариства, що припускає вчинення ним різноманітних правочинів, в тому числі ризикових. По-друге, ризик самого учасника, який він несе, вкладаючи кошти в господарське товариство. Тим не менш, такий спосіб захисту його прав не виключається, якщо буде доведено, що правочин, який має намір вчинити керівник товариства, буде не на користь останнього.

Ткаченко Т.В., доцент кафедри гражданского права юридического факультета Южного федерального университета (РФ), кандидат юридических наук, доцент

ПУБЛИЧНЫЕ И ЧАСТНЫЕ НАЧАЛА В СЕМЕЙНОМ ПРАВЕ

Как известно, в советское время не было деления права на публичное и частное. Это объяснялось основой экономического строя нашей страны – утверждением господства социалистической собственности, которая в соответствии с идеологией тех времен отражала ту или иную степень обобществления имущества. В качестве самого высокого уровня обобществления признавалась государственная собственность. И только новая экономическая система России в корне изменила правовую систему и допустила деление права на публичное и частное.

В связи с этим стал актуальным вопрос о разграничении публичного и частного права в соответствии с указанными критериями. Об этих критериях высказывались разные суждения в юридической литературе, но мы считаем возможным выделить мнение тех из них, кто полагает правильным применение в совокупности предмет, метод правового регулирования, наличие особенного субъективного состава правоотношений и, соответственно, те интересы, которые лежат в основе этих отношений¹.

Поскольку тема нашей работы затрагивает семейные правоотношения, рассмотрим, в какой мере эти критерии обнаруживаются в семейном

¹ Белых В.С. О соотношении частного и публичного права в правовом регулировании общественных отношений.//Цивилистические записки. Межвуз. сб. науч. тр. Вып.3., М., 2004. С.64